

emcdda.europa.eu

Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro direktoriaus Wolfgang Götz

PRANEŠIMAS

*2009 m. metinės ataskaitos „Narkotikų problema Europoje“
pristatymo proga*

Draudžiama skelbti iki 2009 11 05 10.00 val. Vidurio Europos laiku

Kovos su narkotikais politikos atžvilgiu praėjusieji metai buvo svarbūs Europoje ir pasaulyje. Beveik vienu metu kovos su narkotikais politikos dokumentus atnaujino ir Europos Sąjunga, ir Jungtinės Tautos, todėl galime spręsti apie tvirtą tarptautinį įsipareigojimą mažinti narkotikų vartojimą ir jų daromą žalą⁽¹⁾. Dabar pagrindinis uždavinys – pasiekti šiuose dokumentuose išdėstytų tikslų, o tai galima įvykdyti tik plačiai įgyvendinant suplanuotus veiksmus. Pagrindiniai šio proceso elementai – stebėsenos ir vertinimas, nes jie padeda nenukrypti nuo kurso ir valdyti pažangą.

2009 m. metinėje ataskaitoje „Narkotikų problema Europoje“ pateikiamas naujausias Europos padėties narkotikų srityje vertinimas. Ataskaita ypač reikšminga todėl, kad joje atsispindi ES valstybių narių pastangos sukurti gerai veikiančią Europos narkotikų stebėsenos sistemą, kuri šiuo metu apima 30 Europos šalių. Mūsų nuomone, ši stebėsenos sistema svarbi ne tik todėl, kad užtikrina brandžias ir informacija grįstas diskusijas narkotikų problemos klausimais, bet ir todėl, kad padeda sukurti geresnę ir veiksmingesnę politiką.

O šiandien matome, kad tokios politikos mums vis labiau reikia, nes išsūkių narkotikų srityje darosi vis sudėtingesni. Neleisti mūsų žvilgsniui atsilikti nuo kasdienių narkomanijos reiškinio pokyčių – raudona gija per visą šių metų ataskaitą einanti tema. Būtent šiam klausimui aptarti EMCDDA šiais metais surengė konferenciją, skirtą narkotikų stebėsenos Europoje 15 metų sukakčiai pažymėti. Šioje konferencijoje, pavadintoje „Europos informacinių poreikių indentifikavimas, siekiant sukurti veiksmingą kovos su narkotikais politiką“, buvo įvertinta esamų žinių apie narkotikus bazė ir nustatyti informacijos poreikiai dabar ir ateityje. Renginyje parodė, kad narkotikų srityje Europa suteikia daug galimybių mokytis kolektyviškumo ir dalytis žiniomis; tai galinga narkotikų vartojimo analizės ir atitinkamų atsakomųjų priemonių laboratorija.

Šiandieninė ataskaita rodo, kad nepaisant vis dar aukšto narkotikų vartojimo lygio Europoje, tradicinių narkotikų vartojimas išlieka gana stabilus. Apskritai, nepastebimas daugumos vartojimo būdų paplitimo didėjimas, o kai kuriose srityse matyti net mažėjimo tendencijos. Pavyzdžiui, amfetamino ir ekstazio vartojimo rodikliai rodo, kad padėtis vis dar yra stabili ar net gerėja. O iš naujų kanapių vartojimo duomenų matyti, kad šių narkotikų vartojimas, ypač tarp jaunimo, ir toliau mažėja. Nors šiuos teigiamus poslinkius pastebėti svarbu, būtina nepamiršti dalykų, kurie ir toliau kelia susirūpinimą. Kokainas ir heroinas vis dar plačiai paplitę Europoje, ir šiuo metu sunku pastebėti kokių nors jų vartojimo mažėjimo ženklų.

Susirūpinimą kelia tai, kad metamfetaminas, rimtas visuomenės sveikatos problemas visame pasaulyje sukkeliantis narkotikas, galimai, skverbiasi į naujas Europos teritorijas. Nors kol kas metamfetaminas dar neužėmė svarbesnių pozicijų Vakarų Europos stimuliuojančiųjų narkotikų rinkoje, kur vis dar vyrauja kokainas ir amfetaminas, šis narkotikas tampa vis lengviau prieinamas kai kuriose šiaurinės Europos dalyse, kur iš visų stimuliuojančiųjų narkotikų vartotojai tradiciškai rinkdavosi amfetaminą. Tokie pokyčiai primygtinai rodo, jog Europoje šią medžiagą būtina atidžiai stebėti, ypač turint galvoje tai, kad ją gana lengva

pagaminti. Viena iš šiais metais akcentuojamų problemų – vis sudėtingesnė padėtis Europos sintetinių narkotikų rinkoje, kur itin išradingi tiekėjai sugeba apeiti narkotikų kontrolę, siūlydami nekontroliuojamųjų pakaitalų. Ši praktika nėra nauja; nauja tai, kad siūlomas medžiagų asortimentas dabar yra labai platus, vis daugiau naudojamas internetu, taikomi agresyvūs ir išradingi produktų (kai kuriais atvejais su sąmoningai klaidingomis etiketėmis) pardavimo būdai, ir rinka ypač greitai reaguoja į kontrolės priemones. Turint tokį „judantį taikinį“, labai svarbu, kad mūsų informacinės sistemos dar akyliau stebėtų naujus narkotikus ir jų tendencijas. Taip pat labai svarbu, kad mūsų ataskaitos būtų tikslios, pagrįstos faktais ir nekeltų nereikalingos panikos. Šiandien stebime naujausią narkotikų analogų kūrimo etapą – sintetinių kanabinoidų atsiradimą. Kanabinoidų poveikis panašus į kanapių, ir atrodo, kad jie skiriami kanapių rinkai.

Platėjant prieinamų medžiagų asortimentui ir didėjant jų vartojimo būdų įvairovei, didelį susirūpinimą kelia kelių narkotikų vartojimas. Šiuo metu Europoje plačiai paplitę įvairūs kelių narkotikų vartojimo būdai, tad dauguma problemų, su kuriomis susiduriame, kyla arba komplikuojasi būtent dėl kelių skirtingų medžiagų vartojimo kartu. Be šios ataskaitos šiandien skelbiama ir šį klausimą tarp mokinių, jaunų suaugusiųjų ir probleminių narkotikų vartotojų nagrinėjanti apžvalga. Padėtį dažnai komplikuoja sykiu su narkotikais vartojamas alkoholis, kuris beveik visuomet yra vienas iš kelių kartu vartojamų kvaišalų. Todėl kelių narkotikų vartojimo valdymas yra išties sunkus uždavinys, kurį sprendžiant gydytojams profesionalams tenka reaguoti į sudėtingesnes situacijas.

Dabar apie narkotikų vartotojams Europoje teikiamas paslaugas. Tokių paslaugų įvairovė didėja, ir jos vis dažniau teikiamos kaip kompleksinio priežiūros paketo dalis. Pavyzdžiui, vis dažniau žalos mažinimas siejamas su gydymo intervencijomis, ir šias paslaugas teikia tie patys paslaugų tiekėjai. Kai kurių šalių patirtis rodo, kad, integravus gydymą nuo narkomanijos į bendrosios praktikos gydytojų teikiamas sveikatos priežiūros paslaugas, galima užtikrinti platesnes gydymo galimybes. Nors ir toliau didžiausi pasiekimai pastebimi priklausomybės nuo opioidų gydymo pakaitalais srityje (gydomų asmenų skaičius dabar siekia apytiksliai 650 000), vis daugiau tiriamųjų projektų skiriama stimuliantų ir kanapių vartotojų gydymo poreikiams. Šių metų ataskaitoje daug dėmesio skiriama kovai su narkotikais teisėsaugos srityje; šiandien skelbiamoje apžvalgoje išsamiai analizuojama ir atskleidžiama, kas laukia narkotikus reglamentuojančių įstatymų pažeidėjų. Kalbant apie narkotikų kontrolę, šalys dažnai supaprastintai skirstomos į „liberalias“ ir „represines“. Tačiau toks skirstymas neturi prasmės, jei nedaug žinome apie konkrečias narkotikų kontrolės įstatymų pažeidimo pasekmes. Skelbiamoje apžvalgoje šią informacijos spragą bandoma užpildyti.

Galiausiai, būtina prisiminti, kad, nors svarbu suprasti narkotikų problemas Europoje, dar svarbiau sukurti veiksmingas politikos kryptis ir intervencijos priemones šioms problemoms spręsti. Nors šioje srityje dar daug reikia padaryti, mūsų ataskaitoje pripažįstama, jog Europa pasiekė pažangos ir toliau jos siekia, mažindama narkotikų žalą piliečiams ir bendruomenėms. Šiandien daugiau nei bet kada svarbiausia suprasti, kad mūsų reagavimo priemonės gali būti veiksmingos. Valstybėms narėms tenka nelengvas uždavinys pasirinkti finansavimo prioritetus, ir labai svarbu, kad priežiūros ir paramos reikalingi asmenys tikrai tokią priežiūrą ir paramą gautų. Šių metų ataskaitoje stengiamasi perteikti mintį, kad gerai apgalvotos intervencijos priemonės turi vertę ir gali atnešti realios naudos.

Pastabos:

(¹) Daugiau informacijos žr. *Metinė ataskaita*, 1 skyrius. Politika ir įstatymai.

Išsami informacija apie aprašomas problemas ir pagrindžiantys dokumentai pateikti 23 kalbomis skelbtuose biuleteniuose (Nr. 8/2009 ir 9/2009) adresu: www.emcdda.europa.eu/events/2009/annual-report Šiandien skelbiamus du pasirinktų temų rinkinius „*Polydrug use: patterns and responses*“ ir „*Drug offences: sentencing and other outcomes*“ anglų kalba galima rasti adresu: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/selected-issues>